

66 let Zasavske koče na Prehodavcih

Naj visokogorska koča leta 2019

Zasavska koča stoji na razgledni vzpetini nad dolino Triglavskih jezer. Od koče je lep razgled proti Pogačnikovemu domu na Kriških podih na drugi strani doline, proti Vodnikovemu Vršacu oziroma Vršacu nad Zadnjico, Poprovcu, Vršakom, Zelnarici, grebenu Špičja in goram nad dolino Trente.

Na mestu, kjer je danes Zasavska koča, je bila včasih obmejna postojanka – karavla in blizu nje bunker, ki tam stojita še danes. Karavlo smo preuredili v skladiščni prostor, bunker pa je bil uporabljen za temelj, na katerem stoji bivak.

Pobudnik za izgradnjo planinske koče je bil hrastniški planinec Stanko Brečko. Nekega vročega julijskega dne se je s skupino hrastniških in trboveljskih planincev odpravil od Koče pri Triglavskih jezerih po dolini navzgor proti prvemu jezeru in nato naprej proti planini Trebiščna na trentarski Ozebnik. Med potjo je skupina počivala na nekdanji meji med Jugoslavijo in Italijo, in sicer na izpostavljeni točki nekoliko više nad opuščeno italijansko vojaško karavlo v bližini Vodnikovega Vršaca. Na tej prelepi razgledni točki so planinci Pavla in Ante Beg, Stanko Brečko, Rado Kovačič in Tine Lenarčič pokramljali ter uživali v prekrasnih razgledih na Triglav in okoliške vrhove. Tu so Prehodavci. Malo niže, na 1322 metrov, pa preval med nekdanjo Kranjsko in Goriško, koder so dolejšje hodili le redki planinci.

Nekoliko so se pošalili na račun žeje, še posebej, ker so na drugi strani doline Zadnjice opazovali

novozgrajeni dom na Kriških podih. Bolj za šalo kot zares se je Stanku Brečku utrnila misel, da bi lahko na tem mestu zasavski planinci zgradili svojo kočo. Skupina se je takoj strinjala in pobudnika pooblastila, da zamisel uradno predstavi zasavskim planinskim društvom. Rečeno – storjeno in že 29. avgusta 1952 je bil v Trbovljah ustanovljen gradbeni odbor. Pozimi so potekala intenzivna pripravljalna dela za pridobitev potrebne dokumentacije, Okrajni ljudski odbor Tolmin pa je že 7. julija 1953 izdal gradbeno dovoljenje. Formalnih ovir za gradnjo koče ni bilo več in dela so se lahko začela.

Gradnja koče

Gradnjo koče so podprla številna podjetja, planinska društva ter člani planinskih društev s prostovoljnimi prispevki. Naše Planinsko društvo Radeče se je takoj priključilo odboru, ki je organiziral vse dejavnosti, da bi koča čim prej zrastle. Novembra 1952 so organizirali planinsko veselico, na kateri so zbirali sredstva, ki so jih potrebovali za uresničitev načrta.

Gradbena dela so opravili domačini iz Trente, tesarška dela pa delavci iz Bohinja. 5. julija 1953 so določili natančno lokacijo koče ter začeli s pripravo terena in izkopom temeljev. Sledilo je betoniranje temeljev, nato pa gradnja zidu in postavljanje strehe. Delavci, ki so gradili kočo, so bivali v stari vojaški karavli.

Ko je bila koča zgrajena, je merila v dolžino 9,4 metra in v širino 6,8 metra. V pritličju stavbe so bili urejeni jedilnica, kuhinja, shramba in sanitarije, na podstrešju pa spalnica s 26 ležišči in manjša shramba. Novozgrajeno kočo so poimenovali Zasavska koča na Prehodavcih in to ime koča s ponosom nosi še zdaj. Čeprav koča še ni bila v celoti dokončana in opremljena, je bilo slovesno odprtje že 22. avgusta 1954. Na slovesnosti so bili številni planinci iz Zasavja in od drugod, predstavniki organov oblasti in podjetij iz zasavskih občin, predstavniki Planinske zveze Slovenije (PZS), pevci iz Zagorja so zapeli nekaj planinskih pesmi. Na koordinacijskem sestanku zasavskih planinskih društev spomladi 1957 je gradbeni odbor podal poročilo

Zasavska koča na
Prehodavcih nekoč ...
Arhiv PD Radeče





o zbranih finančnih sredstvih in stroških gradnje koč. Poleg prispevka v denarju je naše društvo prevzelo obveznosti za opremo spalnice. Tako so radeški mizarji izdelali dvanajst pogradov (to je štiriindvajset ležišč) in dodali pripadajoče žimnice. Pograde smo že zamenjali z novimi in namesto žimnic imamo vzmetnice. Prvi dve leti je kočo upravljala gradbeni odbor, kmalu pa se je pokazalo, da to ni najboljša rešitev. Glede na to, da naše društvo takrat ni upravljalo nobene koč, nam je gradbeni odbor ponudil v upravljanje Zasavsko koč. Verjetno je pri tej odločitvi prevladovalo dejstvo, da so v našem društvu, na čelu s Stanetom Koseljem kot direktorjem tovarne Radeče papir, videli dovolj dobro zagotovilo za uspešno delovanje in vzdrževanje postojanke.

Oskrbniki koč

Upravni odbor PD Radeče je na svoji 6. seji 12. januarja 1956 sklenil, da ponudbo gradbenega odbora sprejme, in tako je Zasavska koč na Prehodavcih postala "naša". Stekle so priprave na prvo sezono v letu 1956. Društvo se je znašla pred novo, zelo zahtevno nalogo, kako skrbeti za koč, ki stoji na višini 2071 metrov in je dvesto kilometrov oddaljena od domačega kraja. Najprej so poiskali dva oskrbnika, to sta bila Jože in Zofka Zagorc, za nošnjo pa je skrbel nosač Anton Kašca, ki ga je PD Radeče sprejelo v redno delovno razmerje. Pogoji v koči so bili z današnjega vidika slabi, koč je bila majhna, brez elektrike, za razsvetljavo so služile plinske svetilke in sveče. Kljub temu so bili obiskovalci s postrežbo zadovoljni

in število obiskovalcev se je iz leta v leto povečevalo. Po letu 1957 so bili oskrbniki delavci iz tovarne papirja, ki jih je tovarna za tri mesece "posodila" planinskemu društvu. Papirnica je pomagala tudi pri vzdrževalnih delih na koči, predvsem pa pri prevozu materiala in ljudi v Trento, ker društvo ni imelo lastnega prevoza.

Prenova in vedno več obiskovalcev

Koč je z leti postala premajhna, zato so dozidali dva prizidka. Postavili so cisterno za vodo, uredili stranišča, napeljali elektriko, zamenjali vrata, uredili greznicu in še kaj. Leta 1975 so nadgradili star italijanski bunker in nanj postavili bivač z imenom Biserka, v katerega so postavili šestnajst ležišč. S prenovo se je spet povečalo število obiskovalcev koč. Tako se je pokazala potreba po večji količini vode. Kupili so dve cisterni in vanju speljali deževnico. Ker so stene koč začele pokati, so koč obložili z izolirnimi ploščami in lesenimi polbruni. Tako je koč dobila povsem novo podobo. Leta 1990 je naša koč, kot prva v visokogorju, dobila sončne celice za pridobivanje električne energije. Dve leti pozneje so se lahko oskrbniki koč povezali z dolino z mobilnim telefonom, kar je omogočilo pretok informacij o potrebah in zalogah hrane v koči. Prej so informacije prenašali naključni planinci in nosač, ki je oskrboval koč. Že naslednje leto smo postavili suho stranišče, s čimer se je zmanjšala potreba po vodi, saj je bilo kljub dvema cisternama pomanjkanje vode ves čas zgoč problem. V teh letih se je v koči zvrstilo precej oskrbnikov, ki so vsak

... in danes
Foto: Simon Figar



*Naj visokogorska
koča 2019
Arhiv PD Radeče*

na svoj način pripomogli, da je koča živela. Nosače je zamenjal helikopter, ki tedensko dovažata hrano in vse potrebno za delovanje kočice.

Trenutno za prijetno vzdušje, hrano in postrežbo skrbijo trije mladi oskrbniki, ki so si poleti leta 2019 s svojim delom in prijaznostjo prislužili laskavi naslov Naj visokogorska planinska kočica 2019. Ekipo v koči sestavljajo Jure Brečko, Tea Drnovšek in Vesna Jug, včasih pa jim je priskočil na pomoč tudi Lucian Lipovšek. PD Radeče, ki ima kočico še vedno v oskrbi, poskrbi, da se kočica vsako leto odpre zadnji konec tedna v juniju in zapre prvi konec tedna v oktobru. Ekipi, ki deluje v koči, pomagajo številni planinci, člani upravnega odbora in drugi prostovoljci, ki skrbijo, da ima ekipa na voljo ves potreben material. Redno prihajajo na odpiranje (in ob koncu sezone na zapiranje) kočice, ko je treba postoriti vse, da kočica po dolgi in mrzli zimi lahko sprejme obiskovalce. Takrat so na delu tudi markacisti, ki pregledajo in očistijo poti do kočice, seveda tiste, za katere je zadolženo naše društvo. V sezoni je bilo opravljeno veliko voženj na Pokljuko in od tam naprej s helikopterjem do kočice. Prepeljane hrane, pijače, rjuh, plina, smeti, prtljage ter gradbenega

*Smer Prehodavci
Foto: Zdenka Mihelič*



in tehničnega materiala je bilo skupno za 19.550 kilogramov. Imeli smo štirinajst dni helikopterskih prevozov. Žal pa se je od začetka avgusta naprej večkrat dogodilo, da smo šli na Pokljuko, samo gledali v zrak in razmišljali o boljšem vremenu. Helikopterja pa ni bilo od nikoder ... To pa je že ena od naših težav.

Kočica danes

Ekipo, ki dela v koči, ima bistveno boljše pogoje za delo kot tista pred več kot petdesetimi leti. Poskrbljeno je za osnovne pogoje, oskrbniki imajo električno energijo, ki jo pridobivajo s sončnimi celicami in agregatom, kuhajo na plinskih štedilnikih, imajo skrinjo, v kateri lahko hranijo zaloge hrane, z dolino so povezani z mobilnimi telefoni, tudi internet imajo, tako da deluje tudi elektronska blagajna. Vodo imajo shranjeno v velikih cisternah, zdaj je dovolj za kuhanje ter osnovno higieno oskrbnikov in obiskovalcev. Predsednik PD Radeče Jože Šušteršič je v svojem poročilu za *Planinski poročevalec* zapisal: "Sezona na Zasavski koči je bila rekordna tako po obisku kot tudi po doseženem prometu. Že kar nekaj let opažamo močno prevlado tujih gostov pri prenočitvah. Leta 2018 jih je bilo 72 odstotkov, leta 2019 pa že 80 odstotkov. Opravljena so bila potrebna vzdrževalna dela na koči in v okolici. V okviru sporazuma med PZS in Slovensko vojsko smo izkoristili tri brezplačne helikopterske ure in prepeljali na kočico deset ton peska. Potrebujemo ga za sanacijo okolice kočice, popravilo zidov, nameravamo pa tudi nekoliko obnoviti staro karavlo. Da je kočica prejela laskavi naziv, je bilo treba veliko truda, neomajne volje in ljubezni do dela v taki koči."

Vesna Jug je v imenu mlade oskrbniške ekipe zapisala: "Ekipo, ki vas bo pričakala na Prehodavcih, vam zagotavlja, da se bo tudi v sezoni 2020 potrudila. Lahko se boste srečali, spoznali, doživeli in najedli prehodavških gibanic (ki so po odzivu velikega števila okusovalcev najboljše torte, kar so jih kdaj jedli), okusnih jedi na žlico ter klasičnih, a vedno priljubljenih palačink s skrito sestavino. Srečali boste goste z vseh

koncev Evrope in tudi sveta, doživeli fitness ob prenašanju vseh potrebščin od helikopterja do kočice (ekipa vabi, da jim pomagata), slovenske zgodnje sobote, ko prihajajo planinci iz vseh smeri, gamse, svizce in druge pripadnike živalskega kraljestva, ne bo manjkalo čudovitih sončnih vzhodov in zahodov, mirnih zvezdnatih noči, po nepotrebnem prenesenih ogromnih kamnov na dnu nahrbtnika, predvsem pa *fejst* hribolazcev in popotnikov.

Dežja je bilo ravno prav, da ni bilo treba pomivati

posode v velikih škafih, kot so to sicer ljudje počeli pred davnimi časi, na Prehodavcih pa ne tako dolgo nazaj. Počitka, vsaj za nas "ta pridne", je občutno premalo. Smo pa zaradi vsega tega (in še več drugega) v tej sezoni prejeli prav *fejst* naziv Naj visokogorska kočica 2019."

V času, ko je kočica zaprta, vam zavetje nudi bivak, ki je od kočice oddaljen le nekaj metrov. Prelepi razgledi, mir in prijazna ekipa pa vas vabijo, da obiščete Prehodavce in Zasavsko kočico v poletnih mesecih. ●

Predstavitev stalnih sodelavcev revije

Ujemi nasmeh!

Lorella Fermo, karikaturistka

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate (oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje)?

Učila sem celo življenje, vendar sem se zadnja leta iz različnih razlogov (ironija usode) oddaljila od šolstva in se vrnila k svojemu staremu veselju – čeprav jih je mnogo, k risbi. Torej, za preživljanje bi najraje risala.

Kaj najraje počnete v prostem času?

V prostem času najraje rišem in medtem poslušam glasbo. Poleg *Planinskega vestnika* sem risala oziroma rišem tudi za nekatere italijanske revije: *Amicando Semper* iz Vidma, *Padova Sorprende* iz Padove, *Il Ponte rosso* iz Trsta in *Qui Libri* iz Milana. V Kopru, kjer živim, pa s svojimi karikaturami sodelujem na literarnih večerih *Pogovori o branju*, ki potekajo vsak mesec v koprskem gledališču.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Jih opazujem ... na daljavo ... z balkona (*hahaha*)! Šalo na stran, edina povezava, ki jo imam z gorami, so šole v naravi – ko sem bila sama učenka in pozneje učiteljica. Lahko pa povem, da stanujem na vrhu hriba Sv. Marka; to pa je "zemljevidna" povezava, mar ne?

Vaš najljubši kotichek/najljubša aktivnost v gorah?

Že mnogo let ne obiskujem gora. Priznam, da imam rajši morje (ki ga tudi vidim z balkona, *haha*).

Vaš moto v življenju je ...?

Carpe risum! oziroma Ujemi nasmeh! – parafraza nauka Carpe diem! rimskega pesnika Horacija.

Kako ste začeli sodelovati s *Planinskim vestnikom*?

Čisto naključno. Leta 2006, ko sem pripravljala svojo prvo razstavo karikatur, me je Vladimir Habjan prosil, ali bi lahko narisala nekaj komično-ironičnih risbic na temo ljubezni v gorah. Tako se je začelo moje "redno" sodelovanje z revijo.

Zakaj radi sodelujete s *Planinskim vestnikom*?

Zame je to Velika čast! Ko pomislim, da imam možnost sodelovati z najstarejšo revijo v Sloveniji, sem zelo ponosna in srečna! Poleg tega so zgodbe, ki so podane z ilustracijo, zelo



Lorella Fermo Foto: Maksimiljana Ipavec

zanimive, poučne in simpatične. Njihov komično-ironični vidik se zelo dobro ujema z mojim slogom risanja in filozofijo življenja. Zahvale gredo zatoj uredniku Vladimirju Habjanu, celemu uredništvu in avtorjem zgodb. Seveda upam, da se s tem strinjajo tudi drage bralke in bralci. Hvala Vsem! ●



Dante Alighieri in Boris A. Novak, 2018 Risba: Lorella Fermo

¹ Ujemi trenutki!